

Ο Μαΐστωρ τῶν μαϊστόρων μέσα από τον καθρέφτη της Προθεωρίας της Παπαδικής

Μαρία Αλεξάνδρου*

malexand@mus.auth.gr

Ανάμεσα στους θεματικούς κύκλους της Βυζαντινής Μουσικολογίας που εξελίχθηκαν ραγδαίως από την δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα, η θεωρία της Ψαλτικής κατά την Παλαιά Μέθοδο κατέχει μια σημαντική θέση. Η έρευνα γύρω από τα παλαιά θεωρητικά είναι τόπος συνάντησης διάφορων επιστημών όπως της παλαιογραφίας της ελληνικής γλώσσας και της βυζαντινής μουσικής, της μουσικολογίας, της βυζαντινής φιλολογίας και της θεολογίας. Η παρούσα εισήγηση καταπιάνεται με την μορφή του κορυφαίου συνθέτη της υστεροβυζαντινής εποχής, Αγίου Ιωάννου του Κουκουζέλη. Ξεκινώντας από την Προθεωρία του χειρογράφου των Ακολουθιών E.B.E. 2458 και προχωρώντας σε άλλες βυζαντινές και μεταβυζαντινές πηγές, η εισήγηση παρουσιάζει έναν ανοιχτό κατάλογο των μουσικοθεωρητικών έργων του μεγάλου διδασκάλου (Μέγα Ίσον, τροχοί, δένδρο και ασκήσεις παραλλαγής, Θεοτόκε παρθένε, μέθοδος καλοφωνίας). Ανιχνεύεται η πολλαπλή συμβολή του Αγίου Ιωάννου του Κουκουζέλη στη συστηματοποίηση και διδασκαλία της οκταηχίας, των μουσικών θέσεων και της χειρονομίας, καθώς και στην εξέλιξη του μουσικοθεωρητικού στοχασμού γενικότερα. Μέσα από τα διάφορα κομμάτια που παρουσιάζονται, τίθονται θέματα που αφορούν στρατηγικές έκδοσης μουσικοθεωρητικών κειμένων διαγραμμάτων και διδακτικών ποιημάτων (προσεγγίσεις φιλολογικές και μουσικολογικές), καθώς και ζητήματα που αφορούν την ιστορία της διάδοσης και την ιστορική πρακτική εκτέλεσης του μουσικοθεωρητικού έργου του μεγάλου μελουργού της Παλαιολόγιας Αναγέννησης.

---

* Η Μαρία Αλεξάνδρου γεννήθηκε το 1969 στο Βουκουρέστι. Ξεκίνησε τις σπουδές της στην Μουσική Παιδαγωγική στο Κρατικό Ωδείο "Ciprian Porumbescu" στην γενέτειρά της, και συνέχισε στην Μουσικολογία, με Λατινικές και Βυζαντινές σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Βόννης, καθώς και Βυζαντινολογία στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης, με τους καθηγητές J. Raasted και Chr. Troelsgard. Ο διδακτορικός της τίτλος στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (το 2001), αφορά στην παλαιογραφία της Βυζαντινής Μουσικής. Κατά την διάρκεια των σπουδών της πήρε υποτροφία από το Studienstiftung des Deutschen Volkes, και η μεταδιδακτορική της έρευνα στην Ελλάδα υποστηρίχθηκε από το ίδρυμα Alexander von Humboldt. Από το 2002 διδάσκει Βυζαντινή Μουσική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ως επίκουρος καθηγήτρια. Έλαβε μέρος σε περισσότερα από 40 συνέδρια και έδωσε διαλέξεις και master classes σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες. Η επιστημονική της εργασία περιλαμβάνει 3 βιβλία και περί τα 40 άρθρα, τα οποία κυρίως αφορούν στην Παλαιογραφία, την Ανάλυση, την Ιστοριογραφία και την διδακτική της Βυζαντινής Μουσικής. Το 2006, ίδρυσε το τμήμα Βυζαντινής Μουσικής Παλαιογραφίας της Σχολής Μουσικών Σπουδών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το οποίο σκοπό έχει να μυήσει νέους μαθητές στην ενδεδειγμένη μελέτη της Βυζαντινής Μουσικής Παλαιογραφίας. Έχει πάρει διάφορες διακρίσεις για το επιστημονικό και διδακτικό της έργο.